

delada no representa cap desavantatge. En canvi, quan els agents diferenciadors actuen *sense que el joc d'identificació dels dos llenguatges a què ens hem referit abans s'hagi produït totalment*, és possible que es donin efectes inhibidors de la paraula escrita, els quals poden conduir a la premiositat i a la impotència. Per combatre aquest mal, convé *des de les primeres edats escolars acostumar l'infant a escriure espontàniament de tot i en abundància, a fi de què no perdi mai la identificació dels dos llenguatges per més que la inèrcia instrumental i el sentiment de la fixació actuïn*.

IV. Les dues normes que acabem d'exposar constitueixen les que poden anomenar-se *bases naturals de l'ensenyament de la composició a l'infant*. En els primers anys cal conrear, sobretot, la forma parlada i cal avenir força a escriure. Més endavant, és possible que l'aptitud a compondre, fins tractant-se d'infants, pugui ésser estimulada per mitjans d'un caràcter més concret i intencionat, inspirats en la Gramàtica o en la Literatura, o—més que tot—en el mecanisme d'adquisició de la llengua, si aquest mecanisme pogués ésser enterament revelat. Això, però, no és possible de resoldre en l'estat actual dels coneixements sense altres recerques, llargues i laborioses.

V. Cal, per últim, tenir en compte que el dèficit de la paraula escrita ens ha estat revelat d'una manera especial quan s'ha tractat de la relació d'un fet viscut. Hom diria que el fet viscut resisteix a l'emmotllament de la paraula escrita i aquesta s'atrofia. El gravat i el conte són ja llenguatge i, per tant, mig construïts.

II

LES DIRECTRIUS DEL PENSAMENT DE L'INFANT EN RELACIÓ AL SEU LLENGUATGE ESCRIT

Acceptada, en principi, la possibilitat d'expressió escrita en l'infant, es presenta el problema dels exercicis que li puguin ésser proposats per a la pràctica d'aquest tipus de llenguatge. Una orientació en aquest punt sembla indispensable, per tal com, per molt que es faci, mai el llenguatge escrit no serà tan espontani com el parlat, pel fet senzillíssim que no serà mai tan fàcil prendre llapis i paper com obrir la boca i parlar.

Però, sembla evident que nosaltres no endevinem mai quins exercicis puguin ésser més escaients a l'infant si ell mateix no ens ho revela amb les seves tendències i reaccions. És la narració el que li escau? És la descripció? És l'expressió subjectiva dels seus petits tribulls? Cosa difícil de dir

de cop i volta. O bé, en tot cas, quin és el moment adequat per una o altra pràctica? Quan la seva mentalitat és prou madura per a l'aplicació dels diferents gèneres de la paraula escrita?

El camp és tan vast que difícilment pot ésser dominat d'un sol cop d'ull. Ni una sola observació, ni un rengle d'observacions unilaterals, no donaran la clau del problema, sobretot des del punt de vista d'aplicació a l'escola.

Nosaltres, de moment, ens hem limitat a esbrinar quines directrius pren l'infant espontàniament quan se'l fa raccionar en sentit verbal per un mitjà adequat.

El mitjà adequat ha d'ésser en els nostres experiments: 1er., un mot; 2on., una imatge gràfica; 3er., un objecte real.

Enguany, només hem pogut experimentar amb el primer d'aquests tres mitjans: els mots.

El nostre experiment és molt senzill i conegut per tal com s'assembla als experiments d'associació d'idees. Hem escollit vuit mots, que són:

vaixell, menjar, pilota, vestit, saltava, gat, riera, bastó

No estem completament segurs dels mots amb què hem operat. *Saltava*, per exemple, ens ha resultat equívoc, per tal com en l'anàlisi de les frases ens hauria convingut molts cops precisar la persona gramatical. És possible, d'altra banda, que sigui necessari en la sèrie algun adjectiu. Tenim, però, alguna confiança que havent operat amb vuit mots, nombre una mica considerable, haurem provocat un joc de compensacions suficient per a ésser fidedigne.

Els infants han tingut a mà un full de paper mida de quartella, i l'han plegat en quatre parts, ço que ha donat entre davant i darrera vuit casetes. Nosaltres hem dit els mots inductors amb mig minut d'interval, recomanant que després de cada mot escrivissin a cada caseta el primer pensament que el mot els suggerís.

L'experiment ha estat realitzat amb els següents infants, nens i nenes:

18	de	7	anys	o	sigui	144	frases
25	"	8	"	"	"	200	"
32	"	9	"	"	"	256	"
17	"	10	"	"	"	136	"
10	"	11	"	"	"	80	"
<hr/>				<hr/>			
102	infants			Total	816		

El treball d'anàlisi i classificació de les 816 frases ha estat objecte de diverses classificacions.

1.ª *Classificació*.—En la primera classificació hem hagut de distingir les respostes útils per al nostre objecte i les inaprofitables, força abundants com es veurà, entre els infants de menys edat. Hem considerat bona tota resposta que constituïa frase arrodonida. Per exemple, quan el mot *pilota* l'infant ha escrit *pilota rodona* o *la meua pilota*, no hem donat valor a la resposta i l'hem compresa sota la rúbrica de *frases o respostes incompletes*. Feta aquesta primera distinció, les frases aprofitables les hem classificades en *frases egocèntriques* i *frases objectives*. Hem anomenat frases egocèntriques aquelles en les quals l'infant es pren com a subjecte. Ex.: *Jo tinc un vaixell*; o estan íntimament relacionades amb ell. Ex.: *El meu pare porta bastó*.—*A casa hi ha un gat*.

Aquesta classificació ens ha donat la següent taula:

1.ª Classificació

Anys	Frases incompletes	Id. egocèntriques	Id. objectives
7 anys	47 %	18 %	35 %
8 "	38 %	31 %	31 %
9 "	15 %	57 %	28 %
10 "	12 %	43 %	45 %
11 "	1 %	20 %	79 %

Aquesta primera classificació ens dona dues corbes netes i definides:

1.ª La de les frases incompletes que pot revelar una situació d'insuficiència formal que va minvant progressivament fins gairebé anullar-se.

2.ª La de les frases egocèntriques, que presenten la característica curiosa de no arribar al punt àlgid fins els 9 anys. A què pot ésser degut aquest procés tan retrassat? Hom sap, després de PIAGET, que l'egocentrisme és més fort en les primeres edats de l'infant i més aviat cap els 9 anys està en plena baixa. La dada que nosaltres hem obtingut pot ésser filla d'una combinació de l'egocentrisme amb la possibilitat d'exteriorització formal, cosa que corrobora la proporció de les frases incompletes.

En canvi, el percentatge de les frases objectives no se'ns presenta amb netedat. Per què ha d'ésser als 7 anys major que als 9 anys?

D'aquesta edat als 11 anys l'objectivitat puja d'una manera perfectament explicable; però no es comprèn que dels 9 anys avall no tan sols no baixi, sinó que tingui més aviat un lleuger augment. Això vol dir que hi ha entre les frases anomenades objectives factors estranys que ha calgut esbrinar amb altres anàlisis.

2.ª *Classificació*.—La segona classificació ha estat orientada des del punt

de vista literari, per tal com el nostre objecte era descobrir les directrius de l'esperit de l'infant en aquest terreny que és, en última instància, el que correspon a l'expressió escrita. Hem pres com a punt de partida les formes literàries clàssiques: la forma narrativa, la descriptiva i l'expositiva, i hem subdividit a base d'elles les formes egocèntrica i objectiva de la classificació anterior.

La forma egocèntrica, però, només hem pogut subdividir-la en expositiva i narrativa. Hem considerat egocèntriques-expositives les frases: *Jo menjo peres*, *A casa tenim un gat*; les egocèntriques narratives han hagut de contenir una anècdota de caire rigorosament històric, com: *Avui he jugat a pilota amb el meu germà*. El resultat d'aquesta classificació ha estat el següent:

2.ª Classificació (Egocèntriques)

Anys	Egoc. expositives	Egoc. narratives	Total
7	8 %	10 %	18 %
8	24'5 %	6'5 %	31 %
9	43 %	14 %	57 %
10	30 %	13 %	43 %
11	6 %	14 %	20 %

amb el qual podem constatar que la forma medullar de l'egocentrisme és l'expositiva, l'única que ens presenta un procés normal de desenrotllament. En canvi, l'egocèntrica narrativa es presenta amb tan poc relleu que no permet, almenys amb les dades de què ens servim, formular cap deducció.

En la subdivisió de les frases objectives hem hagut de tenir en compte les tres formes: la narrativa, la descriptiva i l'expositiva; però així com en les dues primeres no hi ha hagut cap dificultat de classificació, en l'última se'ns han presentat tres tipus de frases perfectament diferents: un tipus generalitzador, com per exemple: *els gats mengen*; un tipus anecdòtic, per exemple: *aquell gat menja*; i un tipus dubtós, com per exemple: *el gat menja*. Quan un infant escriu una frase com aquesta que acabem de posar: —*El gat menja*, mai ningú no podrà dir si és generalitzadora o anecdòtica o egocèntrica. La cosa més probable és que es mantingui en una esfera d'una objectivitat ambigua, com es ambigu el món de l'infant. Per això, aquesta mena de frases les hem posades com a objectives expositives dubtoses. El quadro d'aquesta classificació és com segueix:

2.ª *Classificació (frases objectives)*

	Expositives dubtoses	Expos. gene- ralitzadores	Expos. anec- dòtiques	Narratives	Descriptives	Total
7 anys	20 %	4 %	7 %	3 %	1 %	35 %
8 "	16 %	6 %	7 %	2 %	—	31 %
9 "	5 %	15 %	1 %	4 %	3 %	28 %
10 "	8 %	26 %	8 %	1 %	2 %	45 %
11 "	4 %	50 %	5 %	18 %	2 %	79 %

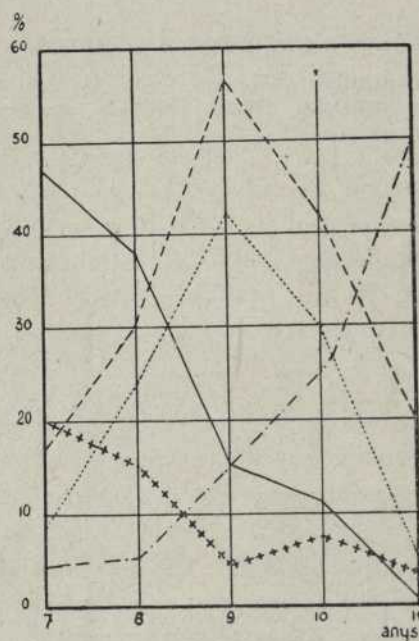
Aquesta classificació ens dona una corba perfectament definida que és la de les frases objectives-expositives-generalitzadores, que van augmentant gradualment i d'una manera perseverant amb l'edat. Com a contracop, les expositives i dubtoses disminueixen amb un lleuger desdibuix en els 9-10 anys, potser explicable per la poca quantitat d'infants amb què hem treballat. L'expositiva anecdòtica, com l'egocèntrica narrativa del quadro anterior, diu molt poca cosa degut a la seva irregularitat. En canvi són ben expressives les formes netament narratives i descriptives. Són expressives pel caràcter negatiu amb què es presenten. Només la forma narrativa sembla apuntar de bo de bo als 11 anys amb un 18 per cent de frases.

Sumant les dues narratives, l'egocèntrica i l'objectiva, tenim els següents resultats, que semblen dibuixar una corba.

Suma de formes narratives

	Narrativa egoc.	Nar. objectiva	Totals
7 anys	10 %	3 %	13 %
8 "	6'5 %	2 %	8'5 %
9 "	14 %	4 %	18 %
10 "	13 %	1 %	14 %
11 "	14 %	18 %	32 %

Com a complement, posem a continuació en forma gràfica les classificacions que se'ns han presentat d'una manera més definida.

Gràfica de distribució de les frases.

- frases incompletes.
- - - - id. egocèntriques.
- id. id. expositives.
- + + + + + id. objectivo-expositives dubtoses.
- - - - id. objectivo-expositives generalitzadores.

Conclusions

No creiem que aquest sol experiment autoritzi per a assenyalar definitivament unes directrius en la composició de l'infant. Dóna certament unes dades molt concretes, molt cenyides; però l'experiment mateix és tan condicionat, tan estret, que possiblement només agafa un sol fil del complex en què es mou la paraula escrita. Les característiques que dóna, tenen, però, un valor; per això no volem deixar de resumir-les al menys a títol d'informació.

Frases característiques predominants per edats

- 7 anys — Incompletes, 47 %; Eg. ob. dub., 20 %.
- 8 " — Egocèntriques, 30 %; Incompletes, 38 %; Eg. ob. dub., 16 %.
- 9 " — Egocèntriques, 57 %; Incompletes, 16 %.
- 10 " — Exp. obj. gen., 26 %; Egocèntriques, 43 %.
- 11 " — Exp. obj. gen., 47 %; Narr., 18 %; Eg. narr., 14 %.

A 7 anys, doncs, segons aquest resultat, tenim una etapa inexpressiva que es desvetlla als 8 anys amb la frase egocèntrica.

Als 9 anys bat el seu ple l'egocentrisme expressiu.

Als 10 anys s'inicia amb força una fase generalitzadora, que als 11 anys creix barrejada amb una tendència clara a la narració.

La descripció no dona senyals d'existència que mereixin ésser notades. Sembla, doncs, que sigui equivocat obligar els infants a aquest tipus de composició quan encara no el senten. En general, aquest experiment que potser sondeja els fets molt endins, ofereix en els seus resultats un cert retràs, en vista els que sol donar la pràctica més externa de la vida quotidiana.

Per acabar, observarem que els 9 anys se'ns presenten com una edat molt característica. Si mirem la gràfica atentament, veurem que és l'edat de les inflexions.

Les corbes o bé fan un canvi radical d'orientació o determinen un angle que té gairebé sempre les característiques d'una abrivada que aborta. Sembla que l'infant vulgui anar de pressa a ésser home; però torna a caure de seguida a la línia normal. Aquest de seguida són els 10 anys.

III

INFLUENCIA DE LA LECTURA EN EL LENGUATGE ESCRIT DE L'INFANT

En la pràctica de la composició cal comptar d'una manera especialíssima amb els exercicis que podem anomenar indirectes. No discutim, ara com ara, fins a quin punt la gramàtica és útil com a art de parlar i escriure en les edats que s'escauen a la infantesa. No tractem, tampoc, d'esbrinar si existeix positivament alguna disciplina que ensinistri l'infant a ben compondre, simplement, a expressar-se correctament i amb precisió. Tot això ens sembla ben difícil de resoldre de cop i volta. En canvi, ens sembla evident que hom pot contribuir a la llarga a la bona composició amb una infinitat de pràctiques i exercicis que ajuden poderosament a la formació del llenguatge i a l'enriquiment de la intel·ligència. La mateixa gramàtica pot comptar-se en aquesta categoria de disciplina que produeix efectes remots i pot ésser, en aquest aspecte, d'una gran importància educativa.

Entre els exercicis indirectes formadors del llenguatge i útils, per tant, a l'ensenyament de la composició, cal considerar, en primera línia, la pràctica de la lectura. La lectura és, potser, de tots els mitjans de recepció de llenguatge que té l'infant, el que li obre més horitzons.

Els companys, els parents, els mestres, aporten cadascun en la seva esfera, elements valuosíssims per a l'enriquiment del llenguatge de l'infant.

Si l'ambient és selecte, o simplement si aplica un llenguatge pur i ric, ell tot sol pot fer molt bona feina, però això no sempre es produeix; en determinats països pot no produir-se gairebé mai. En canvi, l'acció del llibre es presenta gairebé sempre en una esfera més elevada que la del llenguatge usual i sempre ofereix més garanties de regularització que poden ésser d'eficàcia. Pot, a més, el llibre, influir d'una manera especial en el llenguatge escrit. Tot i no acceptant, com hem vist abans, una separació entre el llenguatge escrit i el parlat, considerem molt possible que l'infant rebí el llenguatge que troba en el llibre d'una manera diferent que el de la vida pràctica i que senti el del llibre més propici a l'expressió escrita i l'apliqui d'una manera natural i preferent en aquestes pràctiques.

L'experiment que anem a explicar té per objecte, doncs, esbrinar quina és la influència de la lectura en el llenguatge de l'infant i quin partit es pot treure d'ella en l'ensenyament de la composició, atès que els mitjans directes de formació gramatical i literària són d'aplicació difícilíssima en l'educació dels petits.

Detall de la prova.—La primera part de l'experiment ha consistit en la lectura col·lectiva d'un fragment de novella per a infants, escrita en llenguatge literari. La lectura ha estat feta a classe i s'ha comentat, s'han explicat els mots, s'han glossat les situacions, en forma que el text fos ben viscut i els infants en fossin saturats.

Hem elegit els dos primers capítols i part del tercer de la novella d'aventures "Lau", llibre d'altra banda molt conegut i estimat dels infants amb què hem operat.

El fragment elegit per nosaltres i que transcrivim a continuació, explica, com es veurà, un incident complet d'un gran interès, sobretot per a infants de 9-10 anys com els nostres.

I.—EL BATEIG DEL MAR

"Tindrem mar grossa, no?—demanà Lau, un jove barbamec, vestit amb certa pulcritud senyorívola, al vell timoner que aclucava els seus ulls voltats d'arrugues per mirar més intensament el cel i l'aigua.

—Ho pots ben dir—va respondre el vell Lloberes sense decantar la mirada.—Potser pensaves que tota la travessia tindríem bo com d'ençà que hem sortit de Barcelona—va afegir amb un somriure burleta, i separant un moment la mà del governall per tocar l'esquena del minyó.—Aleshores, rai! Costaria poc d'obtenir la patent de pilot. Tres anys d'estudis a l'Escola nàutica de Barcelona, ben atès, ben peixat, amb forces lleures per a divertir-se i, en acabat, un viatge de plaer per una mar plana com

el palmell de la mà. T'hi faran ésser, amic meu. A la vida de mariner no tot és bufar i fer ampolles.

Les onades, encara petites, començaven de córrer, talment com empaitant-se; la mar, fa uns instants blava i verda, es cobria de serrells d'escuma.

—Si et vols quedar aquí—va fer el vell Lloberes,—cuita a lligar-te ben ferm. Hi haurà temporal.

Lau obeí tot seguit aquesta indicació que cada instant semblava més oportuna.

Un castell de núvols que s'havia concentrat cap a l'est es desfeia a filagarces que s'escampaven arreu, donant la sensació que eixien d'un dipòsit inesgotable. El cel, fa uns minuts clar i blavós, es tornava d'una lividesa glacial.

El mar també canviava de color, agafant una tonalitat fosca, mat, amb lluïsos sobtades de metall.

El vent bufava cada cop amb més violència i tot el que havia estat una plana suau i apenes sospirant, ara era un seguit de muntanyoles líquides cada cop més altes i més remoroses.

El bergantí "Maria-Eugènia" fugia amb velocitat creixent, davant aquella força misteriosa i terrible que agitava els elements, sota el cel completament ombrívol i tacat a estones per clapes d'una negror angoixosa.

—Mal temps, noi. Podràs ben dir que el primer dia de tràngol que passes a alta mar és dels bons. Sembla fet a posta per a un aspirant a pilot—anava rondinant el vell contramestre, arrapat al timó i sense separar un moment la vista dels horitzons. Baldament el sentit de les seves paraules fos una mica irònic, el to i el posat eren absolutament seriosos. Feia estona que el patró havia fet recollir totes les veles, de manera que el "Maria-Eugènia" navegava a pal sec. Totes les escotilles havien estat tancades i lligades i ningú no s'arriscava a travessar la coberta on els cops de mar començaven de caure amb fúria perillosa.

Lau no era pas un minyó covard. Si li haguessin ofert de tornar-lo de cop i volta, per miracle, a Barcelona, a casa del seu oncle Joan, a aquella pacífica placeta del Pi, on tantes hores de tranquilla felicitat havia gaudit, és segur que hauria rebutjat l'oferta sense vacillar. Havia triat la carrera de pilot per seguir les darreres voluntats del seu pare, és cert; però l'havia seguit amb entusiasme, amb fe, amb desig de fer-s'hi home i de conèixer les grans emocions de la vida marinera. A desgrat del seu aspecte d'adolescent tímid i primmirat, contra el que feien suposar les seves faccions correctes i fines, Lau duia dins el seu cor la flama d'una curiositat inextingible.

Lau no era un minyó covard. Tanmateix, com podia evitar la reacció dels seus nervis i de la seva imaginació, en trobar-se a alta mar, a moltes milles de la costa d'Europa, a moltes encara de les costes d'Amèrica, voltat per un temporal terrible que feia arronçar les celles als mariners envellits entre els dos continents?

El "Maria-Eugènia" seguia fugint, com diuen la gent de mar per designar aquesta mena de marxa desesperada, que dona al vaixell una il·lusió de lleugeresa, d'absència de pes. S'enfilava a la cresta de les onades sense cap mena d'esforç tot d'una, com si el vent l'arravatés, i en descendia com si rellisqués per un pendent allisat, sense cap sotrac. Ah, quan era al fons de la vall, tenint al davant una enorme muntanya d'aigua, que a contraclaror agafava una insidiosa color verda, com era possible d'evitar un començament d'esgarrifança? Si talment diríeu que el pobre bergantí hagués de desaparèixer dins el si d'aquell monstre que feia semblant de caragolar-se per engolir-lo!...

I no l'engolia. El bergantí tornava a pujar i l'onada passava per sota amb una gran fressa de catarata.

Lau, amarat de cap a peus, sense veure res més enllà de deu metres, puix que l'atmosfera era talment un vapor d'aigua, va tenir l'estranya sensació de trobar-se fora del món, en una regió indefinible. La idea del perill va desaparèixer del seu pensament. Va recordar, com en una visió, la seva infantesa, la mort de la seva mare,—tan llunyana!—i la del seu pare—feia dos anys; la seva vida recent al costat de l'oncle Joan, home bo, però molt vell i molt ple d'estranyeses... Va trobar que els seus lligams amb la terra pairal no eren gaire sòlids. Estimava amb deliri la seva Barcelona, i li fóra un sacrifici de renunciar a tornar-hi però, comptat i debatut, què hi tenia sinó records? Cap d'aquests afectes vitals que arrelen per sempre més una existència i que sols la mort o la desgràcia són capaços de rompre.

La furor de les ones no s'apaivagava. Més aviat creixia. Lau, amb els llavis blancs, els cabells xops, trontollat incessantment per les batzegades del bergantí, i els cops de l'aigua, semblava un home embriac. No estava atuit, per això. Sentia una estranya llibertat; semblava que al seu esperit li havien sortit ales i que volava sobre el temporal amb la mateixa agilitat que el bergantí "Maria-Eugènia".

De cop, va mig obrir-se una escotilla i aparegué la cara afable i barbuda del capità Maristany:

—Què fas aquí, mosquit?—va cridar amb tota la força dels seus pulmons, mentre que amb la mà feia senyal a Lau perquè cuités a retirar-se. Et tiraré una corda... Arrapa-t'hi... i vina!...

Lau va fer que no resultament.

El capità insistí: — No t'aguis... ximpleee... Per fer el bateig ja has rebut prou aigua... Lloberes, ara vindrà En Millet a ajudar-te...

Lau va arrapar-se al timó, i va dir cridant amb totes les seves forces perquè el sentíssin a través de les veus pregonas del mar i del xisclor estrident de la ventada:

—L'ajudaré jo!...

El patró va fer una ganyota i uns gestos d'impaciència, però sobre la coberta va caure un enorme tou d'aigua i l'escotilla es tancà tot d'una.

Varen quedar sols altre cop el vell Lloberes i Lau, lligats per la cintura i arrapats a la roda amb totes dues mans. De tant en tant topaven, però no es veien; així era negre el cel i així espessa la cortina d'aigua que els voltava.

Lau ja no sentia res, ja no pensava res. D'esma, quan una onada s'adreçava més amenaçadora que les altres, separava una mà del timó com per senyar-se.

II.— A LA DERIVA

Feia trenta dues hores que durava la tempesta, sense que enlloc aparegués un senyal de bonança. En Lloberes i En Lau havien estat reemplaçats al timó per En Millet, un minyó fornit que feia el seu tercer viatge a Amèrica, i l'Estapé, veritable llop de mar que ja havia perdut el compte de les seves navegacions.

Després de menjar amb voracitat un tros de galeta amb carn salada i de beure un bon raig de vi, En Lau va ajaçar-se per dormir en un recó de la bodega. Dormir! És que hi havia algú que pogués proposar-se seriosament de dormir en mig d'aquelles batzegades i d'aquell brogit eixordador? És que la presència d'un perill cert no era prou per a mantenir desvetllat a tothom a bord del "Maria-Eugènia"?

Lau tenia divuit anys, sentia un cansament enorme. Volia dormir. Si els seus companys haguessin pogut endevinar aquest propòsit, és possible que a desgrat de l'angúnia del moment no s'haurien pas estat de fer-li alguna brometa. Lau va embolicar-se curosament en la seva manta i va ajeure's prop d'un banc per a tenir on arrapar-se; i, efectivament, es va endormiscar.

Però no feia cinc minuts que havia acluclat els ulls quan la pressió dels dits que el sostenia fermat a la pota del banc va afluixar-se i el pobre minyó va rodolar violentament pel trespol fins a topar amb una bóta.

Dormir era impossible. Tan aviat un hom es trobava penjat cap per avall com cap per amunt; tan aviat cap a la dreta com cap a l'esquerra. El vaixell semblava boig.

—Durarà gaire?—va dir cridant a l'orella del vell Lloberes, que s'agafava amb totes dues mans a un bocí de corda que penjava del sostre.

El timoner va arronçar les espatlles i no va badar boca. Només els seus ulls, tot just visibles a la claror vacil·lant d'una llantia, revelaren a En Lau la infinita incertesa de la seva situació. Ningú no sabia res de res. Eren absolutament a la merè dels elements enfurits.

La furor dels homes i la de les bèsties té un límit més o menys conegut en l'exigüitat de les forces, en la fragilitat dels múscles, en la sacietat dels instints. La fúria de les coses, no. Aquella horrible tempestat que feia dues hores que sacsejava el "Maria-Eugènia" igual podia durar un parell de dies que esvaïr-se en poca estona.

Lau va mirar els seus companys amb simpatia intensa, com no els havia mirat encara. Eren pacients, eren soferts aquells homes! Llurs rostres seriosos no revelaven cap sentiment de revolta. De tant en tant, un d'ells mig-obria l'escotilla per donar un cop d'ull als dos que eren al timó; tot seguit, tornava a arraulir-se a un recó, mirant d'apuntalar-se perquè les batzegades no el fessin rodolar.

De cop i volta, en mig del brogit incessant de les onades, va sentir-se un cruixit estrany que féu adreçar el cap a tots els homes de la tripulació i llençar una mirada de silenciosa angúnia. El cruixit no era prou fort per a fer sospitar una topada amb un escull. D'altra banda, tot i que durant aquelles hores de fuga desesperada cap al sud-oest no havia estat possible de llençar la sonda per a calcular la velocitat del bergantí, no era versemblant que els baixos de la costa patagona fossin a menys de cent trenta o cent quaranta llegües.

Passat el primer segon d'ensurt, dos homes mig arrossegant-se per a no caure varen cuitar a resseguir la cala, mentre el patró cuitava a obrir l'escotilla. El dubte no va trigar gens a esvaïr-se. Un dels homes que duia el timó va irrompre en la bodega regalimant aigua, les pupil·les dilatades, els dits crispats.

—Un cop de mar s'ha endut el governall!—va exclamar amb una veu afònica per excès de terror.

—Què dius?—cridà el capità havent endevinat més que sentit la fatídica nova.

Aquella gent mig ensopida en la foscor de la bodega es desvetllà tot d'una i va començar a agitar-se amb un frenesí inútil. Els precés alternaven amb els juraments i les promences amb les malediccions.

El patró va cuitar a travessar la coberta per a tenir el convenciment del desastre. Al cap de pocs minuts tornà a la bodega on s'havien aplegat tots els homes.

—Res a fer, fills meus, va dir esforçant la veu. Anem a la deriva a una velocitat boja. Som homes i fóra vergonyós que ens volguéssim enganyar nosaltres mateixos. Només un miracle pot salvar-nos. El vent nord-oest ens empeny furiosament cap a la costa de Patagònia... Penso que encara en som lluny... Però, si això dura gaires ho-

res... El "Maria-Eugènia" pot molt bé estabellar-se contra qualsevol escull... o desfer-se en els rompents...

Ningú no va badar boca. Què podien dir? Tots ho veien així mateix que el patró. En Lloberes, el més vell, havia aclucat completament els ulls i els seus trets no traspua-ven cap angúnia ni cap desesperació. Talment diríeu que el seu esperit sortia a rebre la mort a mig camí. En Millet, plorava mansament, sense sanglots. De tant en tant deia un nom: Antònia. S'havia embarcat dos mesos després de casar-se, comptava amb dalit el dies que li faltaven per a tornar a la seva caseta de Vilassar, on ella l'esperava... I té! ara l'esperaria debades. Tot s'havia acabat.

—I tu, pobre Lau!—va fer el capità seient al costat del més jove dels seus companys de viatge.

Lau el va mirar amb els ulls enternits i amb un encongiment d'espatlles que volia expressar una herònivola resignació davant l'irremeiabla.

El capità Maristany segurament volia afegir algunes paraules més. Però no en trobava cap de prou oportuna. Seguia mirant el noi, les seves faccions fines i belles, el seu posat simpàtic, la seva extrema joventut... No sabia què dir. La seva mà estrobava capde prou oportuna. Seguia mirant el noi, les seves faccions fines i belles, se una llàgrima.

—És trist!... És trist!—va rondinar al capdavant. — El primer viatge... Divuit anys... Però... mira... Fet i fet, no val la pena... la vida és lletja, molt lletja... Potser és millor anar-se'n sense conèixer-la massa...

Encara el capità tingué esma de pujar a coberta una altra vegada. En tornà definitivament abatut. El vent seguia bufant del nord-oest, amb infatigable fúria. S'havia fet nit i enlloc no s'albirava una llússor esperançadora.

La catàstrofe trigaria més o menys temps, però era inevitable.

Aquesta sensació de fatalitat, afegida a l'enorme cansament físic, havia fet emmutir als homes de la tripulació tancats dins la bodega, com dins un taüt sinistre.

La majoria havia perdut la força de desitjar res. Els que encara servaven una espurna de voluntat, volien... acabar. Només En Lau, a despit dels esforços que feia per a dissimular-ho, sentia encara una desenfrenada pruija de viure.

III. — TERRA!

Llum de dia?—va exclamar el capità Maristany mirant la tènue claror que entrava a través dels badalucs de la seva cabina. I redreçant-se vivament, a les palpentes obrí l'escotilla per a sortir a coberta.

La mar encara feia basarda, però el carés dels horitzons no era tan ferreny com el dia abans. Cap el sud-est apareixia un bocí de cel clar i el vent decididament no bufava amb tanta de fúria.

—Nois! Amunt tothom!—va cridar el capità abocant-se a l'escotilla amb una revifalla d'esperança. Els seus homes varen cuitar a desensopir-se i, l'un darrera l'altre, a la claror dubtosa de la matinada, aparegueren a coberta com un seguit d'ombres.

Algun d'ells s'havia avesat tant a l'idea d'abandonar-se a l'albir de les onades, que ara sota el flagell de l'aire fred, enyorava la tebior de la bodega.

—Amics, hi ha una mica d'esperança. Si la mar arriba a calmar-se, intentarem d'ancorar i de col·locar el timó de recanvi... De moment no podem fer gaire cosa... Cal, però, que tothom estigui alerta...

—I si provàvem de governar amb un rem lligat a popa—va fer En Millet que reaccionava esbogerradament contra el fatalisme que l'havia atuït feia una estona.

—No siguis beneït—va dir el contramestre, mentre el capità s'acontentava de fer una ganyota.—Pòtser penses que pots governar un bergantí de 300 tones igual que un gussi. El millor que pots fer és posar-te de serviola. Apa.

Navagaren tres hores per una mar cada cop més quieta. Tots els pits tornaren a eixamplar-se i fins i tot En Millet va començar a cantar amb una veu passadora, una vella cançó popular:

El pare i la mare
no em tenen sinó a mi,
em fan anar a l'escola
a aprendre de llegir...

No calia gaire cosa més perquè aquella gent sentís dins llur pobre cor un calfred d'enyorança. En aquelles latituds desconegudes, escoltar una tonada de la terra, plena de sentiments casolans i de sentors familiars, feia una estranyesa tan intensa!

Sigui que amb el cant el serviola es va distreure una mica, sigui que la vista d'En Lau fos més penetrant que la seva, el cert és que fou aquest el qui primer donà la veu de:

—Terra a l'amura de tribord!

Tothom s'abocà a la borda per veure-la millor. En Lau va enfilarse al pal major amb l'agilitat d'un simi. No s'havia pas enganyat; des de les eixàrcies més altes, de tant en tant, s'albirava una llenca de terra grisa."

La segona part de la prova ha tingut lloc l'endemà de la lectura i sense —no cal dir-ho—cap preparació. Les professores han posat com a deure de classe un treball de composició i han indicat com a tema l'explicació d'un viatge semblant al llegit en "Lau" amb un vaixell que troba una tempesta i està a punt de perdre's i a l'últim es salva.

Ja es pot suposar que la segona part de la prova ha estat acceptada i realitzada amb el mateix goig i entusiasme que la primera. Si havia de fallar no havia d'ésser, doncs, per aquesta banda.

Anàlisi dels documents.

Ço que ens interessava concretament en aquesta prova era veure en quina proporció l'infant — posat en una situació semblant a la del llibre —incorporava al seu llenguatge els mots i les formes d'expressió literàries que l'autor aplica en el seu text.

La primera cosa que hem fet ha estat treure de les planes llegides el vocabulari que ens ha semblat, pel seu caràcter tècnic o literari, o simplement selecte, que no era d'ús corrent en el llenguatge de l'infant. Posat per lletres de l'alfabet hem compost amb ell la llista següent, que resulta—i no ho diem en desmèrit de l'autor—molt més abundant del que a cop d'ull hom podria creure.

atès	contramestre	eren a la mercè
agitar els elements	castell de núvols	elements enfurits
així era negre	concentrat	exigüitat de forces
amenaçadora	cortina d'aigua	esforç
adreçar-se	carn salada	engolir-lo
aparegués	cansament enorme	estranya llibertat
ajaçar-se	curosament	escotilles
angúnia del moment	claror vacil·lant	escull
afermat	cresta de les onades	emocions
absència de pes	començament d'esgarrifança	entusiasme
arravatar	cuinar	evitar
amarar	cel ombrívol	envellits entre els continents
afectes vitals	cel tacat	esvair-se
arreglar una existència	curiositat	ensurt
apaivagar	cops de mar	empènyer furiosament
atuït	cop d'ull	estabellar-se
agilitat	cruïxit estrany	esperar debades
aspirant a pilot	calcular la velocitat	engongiment d'espatlles
arrapat al timó	catàstrofe	extrema joventut
absolutament seriós	cansament físic	esma de pujar
arr'scar-se	cabina	emmudir
aspecte	cares de l'horitzó	espurna de voluntat
adolescent	claror dubtosa	exclamar
arronçar les celles.	calfred d'enyorança	estranyesa intensa
arraulir-se		eixàrcies
afònica		
abatut	decantar la mirada	
avesat	desfer-se a filargarces	força misteriosa i terrible
albir de les onades	donar la sensació	fornit
aixamplar el pit	dipòsit inesgotable	furor dels homes
amura de tribord	d'esma	fragilitat dels muscles
abocar a la borda	desgrat	fer semblant
agilitat d'un simi	descendia	fons de la vall
	desaparèixer	fressa de catarata
	día de tràngol	furor de les ones
	dur la flama	força dels pulmons
	dits crispats	faccions correctes
	desvetllar	fúria perillosa
bergantí	definitivament abatut	fúria de les coses
bonança	desamparada	fuga desesperada
bodega	decididament	fatídica nova
badar boca	desensopir-se	frenesí inútil
batzegades	donar la veu	ferreny
baldament		flagell de l'aire
barbamec		fatalisme
brogit incessant		
baronívola resignació		
badalucs		
basarda	embriac	
borda	endevinar un propòsit	
binocles	embolicar-se curiosament	galeta

ulls eixuts	voracitat	velocitat boja
violència	vaixell semblava boig	vetu passadora
velocitat creixent	volar sobre el temporal	vista penetrant
	vacillar	
	vida marinera	xiscle estrident

En conjunt són 268 mots o formes d'expressió.
Els infants que han fet l'experiment, són:

1	de 8 anys
27	de 9 anys
28	de 10 anys
4	de 11 anys

Total 60 infants, nens i nenes.

Anotats i comptats curosament els mots i formes d'expressió del vocabulari precedent que han emprat els infants en les seves composicions. s'ha obtingut per edats la llista que segueix:

Nombre de vegades

	8 anys	9 anys	10 anys	11 anys	Total
agitar els elements ...	—	1	1	—	2
amarar... ..	—	—	1	—	1
apaivagar... ..	—	1	—	—	1
arrapat al timó ...	—	1	—	—	1
bodega	—	5	2	—	7
bonança	—	1	—	—	1
bergantí	—	—	1	—	1
batzegades	—	—	1	—	1
contramestre... ..	—	—	1	—	1
carn salada	—	1	1	—	2
curosament	—	1	—	—	1
cresta de les onades	—	—	2	—	2
cops de mar	—	—	2	—	2
calma... ..	—	—	1	—	1
dits crespats	—	2	1	—	3
embriac	—	—	1	—	1
engolir-lo... ..	—	—	1	—	1
escull	—	1	1	—	2
embolicar-se curosament	—	1	—	—	1
escotilles	1	6	4	—	11
	1	21	21	—	43

Nombre de vegades

	8 anys	9 anys	10 anys	11 anys	Total
<i>Sumes anteriors</i>	1	21	21	—	43
estabellar-se	1	1	—	—	2
exclamar	—	1	—	—	1
enorme	—	—	1	—	1
esvair-se	—	2	—	—	2
fornit	—	1	—	—	1
governall	—	8	1	—	9
gussi	—	—	1	—	1
galeta	—	—	1	—	1
horrible tempestat ...	—	1	—	—	1
homes de la tripulació	—	2	—	—	2
llop de mar	—	1	2	1	4
monstre	—	1	—	—	1
mntanya d'aigua ...	—	—	3	—	3
navegar a pal sec ...	—	—	1	1	2
popa	—	2	1	—	3
pupilles dilatades ...	—	1	—	—	1
reemplaçats	—	1	—	—	1
timoner	—	—	1	—	1
tripulació	—	2	3	—	5
travessia	—	2	—	—	2
trèspol	—	1	—	—	1
trontollat	—	—	—	1	1
velocitat boja	—	2	—	—	2
vida marinera	—	1	—	—	1
44 mots	2	51	36	3	92

Comparant les dues llistes de mots, la primera cosa que sorprèn a cop d'ull és l'exigüitat de les adquisicions fetes pels 60 infants. És possible, però, que aquesta exigüitat sigui més aparent que real: 44 mots per 60 infants només arriben a 0'7 mot per infant. Comptant totes les vegades que han estat aplicats, resulten a raó de 1,50 mots per infant. Les proporcions per mil en relació als 268 mots considerats com a inèdits per a l'infant, és de 2,6 per mil per als 44 mots i 5,6 per mil per a les 92 vegades. Això vol dir que de cada 1.000 mots nous, en una prova de lectura com la nostra, l'infant n'adquireix de 5 a 6. Aquestes proporcions, repartides per edats, són les següents (negligint, per escasses, les proves de 8 i 11 anys).

9 anys	(27 infants)	7'1 per mil
10 "	(28 infants)	4'7 " "

Un altre càlcul important a fer és el de densitat relativa. En les pàgines de Soldevila comptem, aproximadament, uns 2.350 mots. Les 268 formes característiques representen prop del 11 per cent.

En canvi, en les pàgines que han escrit els infants, comptem uns 16.000 mots. La proporció de les 92 formes emprades és de 0,57.

Comtant per edats, trobem als 9 i 10 anys, aproximadament, el mateix nombre de mots o sigui uns 7.500. Les proporcions per les formes emprades a cada edat, són:

	Total de mots	Total de formes emprades	Proporció
9 anys	7500	51	0'68 %
10 anys	7500	56	0'48 %

la qual cosa vol dir que als 9 anys, amb un exercici de lectura treballat com en el nostre assaig, es realitza un guany immediat de vocabulari de 0,68 per cent, als 10 anys de 0'48.

Ara, dividint

$$\frac{11 \text{ (densitat de l'autor)}}{0'57 \text{ (densitat de l'infant)}} = 19$$

o sigui que la densitat de vocabulari característic de l'infant és 19 vegades més petita que la de l'autor; però com que abans de començar la lectura es pot considerar 0, es pot dir, que l'infant ha guanyat $\frac{1}{19}$ de la densitat de l'autor. Per anys, tindriem:

$$9 \text{ anys } \frac{11}{0'68} \text{ o sigui guany de } \frac{1}{16}$$

$$10 \text{ anys } \frac{11}{0'48} \text{ o sigui guany de } \frac{1}{22}$$

Fets aquests càlculs hom pot comprovar que el guany en l'adquisició de mots i formes que a primer cop d'ull semblava escàs, resulta després de contrastats tots els valors, d'una importància gens menyspreable. Efectivament: obtenir en una sola lectura de les moltes que es poden fer, un avenç mitjà de 0,57 per cent, no és una negació de resultat ni molt menys. Queda, és clar, el problema complexíssim de la consolidació de les formes adquirides; però aquest problema ara no el discutim: ço que ens ha interessat comprovar és el fet positiu de l'adquisició immediata.

Un altre fet simptomàtic a constatar és la major proporció d'adquisicions als 9 anys. Puguem de relacionar aquesta dada amb les del nostre

experiment sobre les directrius de la composició de l'infant i d'observar com coincideixen aquests dos experiments en assenyalar els 9 anys en ordre al llenguatge com una edat característica.

L'experiment actual semblaria indicar que els 9 anys representen una edat molt propícia a l'adquisició de mots. Però encara trobem en el nostre anàlisi un altre fet interessant a observar. Entre els augments a favor dels 9 anys hi ha els dels mots:

bodega
escotilla
governall

Aquests mots tots sols s'enduen 12 casos dels 15 que els 9 anys presenten sobre els 10 anys.

Què tenen de particular aquests mots que hagin sortit tant? És que les professores els han explicat d'una manera especial? No ho sabem, perquè vàrem oblidar, amb gran disgust, de prendre aquesta dada. És que signifiquen coses excepcionalment interessants i noves a l'infant? Potser sí; però, per a nosaltres, hi ha un altre factor del mot mateix que és de molt pes per a la seva adquisició. És el seu so, la seva musicalitat i, potser més encara, el que en francès se'n diu el seu *pittoresque*. Aquest fet que s'intensifica pròximament als 9 anys, creiem que és de gran interès per a l'esbrinament dels fenòmens de l'adquisició de les llengües.

Fins aquí hem vist les adquisicions concretes de mots o formes equivalents. Però tot el llenguatge queda circumscrit als mots? D'un text com el que hem utilitzat, l'infant no en pot treure, del punt d'albir de la llengua, cap altra cosa que paraules? Estudiant els treballs dels infants, una de les nostres col·laboradors observava que amb tot i l'exigüitat aparent de mots adquirits i a despit de la pobresa d'expressió dels infants, atesa l'abundant matització del text original, trobava en els treballs examinats per ella una *manera nova*. Aquest fet que la nostra col·laboradora no sabia explicar se'ns ha revelat per un cantó que no esperàvem. Proposant la mateixa prova com un deure de classe a nens de 12, 13 i 14 anys, hem observat que aquests escolars no agafaven tampoc molta abundància de mots, però *creaven, inventaven* formes anàlogues a les de l'autor, la qual cosa donava a les composicions dels petits un cert aire semblant al text original.

Aquesta observació ens ha donat peu per a una segona recerca en les composicions dels nostres 60 infants, amb el fi de posar al descobert totes les maneres de dir influïdes pels capítols de "Lau". Aquest treball és molt menys exacte i precís que la catalogació estricta de mots. Hem de prendre una mica a l'engrós les adjectivacions, tots els intents de coloració, d'enri-

quiment, de valoració que s'emparentin amb l'estil de l'autor, coses que es revelen, més que tot, per un cert relleu, una tonalitat, una mena de ritme, que només poden descobrir-se d'instint, afinant els sentits i deixant-se guiar per ells.

Sembla fàcil, en aquesta recerca, prendre per or el que no ho és; però al nostre judici, més aviat hi ha per perdre quan hom es veu obligat a negligir matisos que es filtren amb infinides gradacions en el llenguatge per quedar-se només amb els fets més grossos i òstensibles. A més, les maneres de dir encomanades, no es poden encloure en el marc sempre reduït dels mots i agafen amplituds perifràsiques que no són en el fons altra cosa que mots.

Aquestes maneres de dir encomanades poden ésser, doncs, de diversa qualitat.

Moltes vegades són adjectivacions característiques: *L'onada gegantina; boira baixa i gruixuda; velocitat indescriptible; crestes d'aigua; crestes blanques; tempesta enorme*, en les quals els infants combinen no sense originalitat elements diversos copsats en la lectura.

Però el que sovinteja més és l'esforç imitatiu per assolir l'energia descriptiva i la tensió que dona l'autor a la seva narració. Així, tenim en les composicions dels infants: *El cel es posava negre, l'aigua de la mar verdosa, i el vent bufava cada cop amb més fúria; El mar amb la seva aigua llisa semblava una catifa; Les onades topaven contra el bergantí; Sentírem un gran cop seguit d'un cruiximent general de la fusta; Senten xiular el vent, retronar els trons en la fosca solitària; Era un dia molt nuvolós, una mar molt alta; Un tenia d'estar recollit sota un banc, l'altre arrapat a una corda, l'altre agafat al pal de la vela; Començava a fosquejar; Amb veu ronca; La nostra lluita amb el mar; La mar cada cop més furiosa ens empenyia; Envestien el vaixell com si fos un troç de fusta; El mar era més inquiet. De prompte el vent s'ha tornat huracà.*

Un recompte no molt estret de les formes anàlogues, dona els següents resultats:

8 anys	1 infant	3 formes
9 "	27 "	40 "
10 "	28 "	57 "
11 "	4 "	6 "

Total 106 formes

El total de formes anàlogues aplicades pels infants és, com es pot comprovar, lleugerament superior al de mots adquirits i, de més a més, l'ordre de preferència en relació a l'edat no correspon als 9 anys com amb els mots,

sinó que creix amb l'edat. Als 10 anys, el poder d'aplicar formes anàlogues és més gros que als 9 i és possible que vagi creixent fins a una edat que la limitació del nostre experiment no deixa entreveure.

Aquests resultats són tan eloqüents per ells mateixos que gairebé no necessiten comentari. Hom diria que en el llenguatge, tant com els mots materials i potser en arribar a edats determinades, més que els mots, es perceben valors recòndits que els mots tots sols no arriben a expressar i que es tradueixen en el que escolta en un impuls d'imitació, que és en el fons una força creadora i renovadora. El parlar és alguna cosa total, una música, una simfonia que es copsa en el seu conjunt tant com s'analitza i destria. I l'infant no reproduïx com un eco o un fonògraf la música del parlar, sinó amb una altra música que es desvetlla en les seves cavitats espirituals. Adhuc els mots destriats desvetllen en ell la força del llenguatge; els torna a dir, no com un autòmata, sinó creant-los de bellnou i donant-los un color o un matis que és el segell de l'ésser racional que parla.

Aquest valor íntim del llenguatge, que és potser de caràcter estètic, resulta, doncs, més substantiu, més important per a l'enriquiment de la llengua, que les relacions estretes limitades que hom vol encabir en el concepte de mot.

Aquesta és la lliçó general que es pot deduir de la nostra prova.

Quant a l'objecte pel qual ha estat realitzada, ço és, l'esbrinament de la importància de la lectura en l'enriquiment de la llengua i, per tant, en la composició de l'infant, creiem que no cal insistir. El nostre experiment revela una influència positiva que més aviat es veu créixer com més s'aprofundeix en l'anàlisi de les dades.

Seria però útil de comparar la influència de la lectura amb la del llenguatge parlat. És molt bo que el mestre sàpiga que la lectura i comentari de bons textos són utilíssims per a l'enriquiment de la composició de l'infant; però seria bo que sapigués, també, fins a quin punt val un llenguatge selecte en la conversa i en la vida quotidiana en general.

ALEXANDRE GALÍ

